

Handreiking homo-emancipatie

Homoseksualiteit en sport

Kennis en advies voor
maatschappelijke ontwikkeling

Homoseksualiteit en sport

Homoseksualiteit is nog niet goed geïntegreerd in de sport. Het roze sportshirt is nog altijd onzichtbaar. De positie van homoseksuele en lesbische breedtesporters is de laatste jaren wel verbeterd. Maar de acceptatie van homoseksualiteit in de topsport blijft vrijwel onbespreekbaar. Sportbonden ontkennen dat er problemen zijn. Wat is er te doen aan homodiscriminatie in de sport?

Waarom is sportwereld niet open voor homo's?

Toen aan het eind van de 19e eeuw sportbeoefening populair begon te worden, werd dat vooral gezien als een welkom middel om de massa op te voeden tot 'gezond mannelijk gedrag'. Met het afnemen van het belang van traditionele mannelijkheid, bijvoorbeeld in arbeid, bleef sport het laatste domein waar 'mannelijkheid' nog de baas is. Dat is vooral zichtbaar bij sporten die als nationale sport gelden. Bij ons in West-Europa is dat voetbal, in de Verenigde Staten bijvoorbeeld *american football* en honkbal. Tegenwoordig is het sportveld de laatste plek in een gefeminiseerde wereld waar 'ware mannelijkheid' nog wordt beleefd en wordt doorgegeven als culturele praktijk. De sportwereld is in wezen nog altijd heel conservatief.

Onderdeel van de 'ware mannelijkheid' is heteroseksualiteit. Juist omdat sport zo geassocieerd is met heteroseksualiteit, is het een domein geworden waar mannen zich lichamelijke acties en emoties kunnen veroorloven die buiten de sport vaak aan vrouwelijkheid en/of homoseksualiteit worden toegeschreven (Knoppers, 2006). Denk maar aan het op elkaar springen en elkaar knuffelen na een doelpunt. Maar een 'echte man' mag alleen genieten van dit lichamelijke contact binnen een strikt homofobe cultuur als die van de sport.

HLBT's en reguliere sport

Nederlands onderzoek

Ongeveer een half miljoen mensen in Nederland is homoseksueel, lesbisch, biseksueel of transgender (HLBT) én sporter. HLBT's zijn in alle sporten te vinden. Sommige zijn lid van algemene verenigingen, andere van homosportverenigingen. Heel veel HLBT's sporten niet in verenigingsverband. Ongeveer een kwart van de HLBT's komt op de sportvereniging niet uit voor hun homoseksualiteit, terwijl zij dat vaak wél doen in andere sociale kringen, bij vrienden en familie en op het werk. Daarmee kent de sport het hoogste percentage niet uit de kast gekomen HLBT's. De situatie lijkt vooral moeilijk te zijn in sporten die bij uitstek als 'mannelijk' worden gezien, zoals voetbal. Supporters menen vooral bij deze sporten regelmatig aan hun eigen zelf-

beeld bij te dragen door het creëren van een agressieve, homovijandige sfeer. Dat lijkt ook te gelden voor ouders die bij de pupillen langs de zijlijn staan.

Uit een groot onderzoek van het Mulier Instituut in 2003 blijkt dat homoseksuele en lesbische sporters weliswaar niet minder vaak sporten dan hetero's, maar dat zij wel vaker dan heteroseksuelen individuele sporten of sporten op commerciële basis doen, zoals fitness. Vooral homoseksuele mannen mijden team-sporten en contactsporten (Janssen en Elling, 2003). Vijftien procent van de mannelijke homosporters gaf aan met discriminatie geconfronteerd te zijn, tegen zes procent van de lesbische sporters. Het onderzoek *Gewoon doen: acceptatie van homoseksualiteit in Nederland* (2006) van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) gaf ook duidelijk aan waardoor het komt dat HLBT's minder vaak aan georganiseerde sport doen; het hoofdstuk over sport heet niet voor niets 'Omdat ze zo hetero zijn'.

Terwijl er in de breedtesport minder vaak dan vroeger sprake lijkt te zijn van directe discriminatie, gaat het nog altijd om wat 'moderne homonegativiteit' wordt genoemd: een al dan niet subtiele vorm van uitsluiting (Keuzekamp e.a., 2006). Deze uitsluiting uit zich vooral in sociale situaties ná de wedstrijd, bijvoorbeeld bij het douchen en tijdens de zogenoemde 'derde helft' na afloop in de kantine. Over het jaar 2004 gaf zo'n vijftien procent van alle sporters en trainers aan getuige te zijn geweest van één of meer gevallen van homodiscriminatie (Tiessen-Raaphorst en Breedveld, 2007). Wanneer we ervan uit

Johan speelt voetbal bij een club in het westen van het land. Hij heeft het er prima naar zijn zin en gaat vaak stappen met zijn teamgenoten. Maar één ding heeft hij ze niet verteld: dat hij homo is. Hij is bang dat ze hem niet langer meer zullen accepteren. Bij wedstrijden hoort hij zijn clubgenoten de tegenpartij voor 'homo' uitschelden. En onder de douche worden suggestieve grapjes gemaakt wanneer iemand de zeep laat vallen en zich moet bukken.

Twee maal in de vier jaar komen homosporters uit de hele wereld bij elkaar om de competitie met elkaar aan te gaan. Zowel Gay Games als Outgames kennen meer deelnemers dan de Olympische Spelen. De toernooien worden volgens internationale standaarden gespeeld. Een Nederlandse deelnemster heeft in Montreal een gouden zwemmedaille gewonnen.

gaan dat bijna driekwart van de Nederlanders aan sport doet, gaat het dus om meer dan een miljoen incidenten in een enkel jaar!

Mannen

Het probleem zit overigens vooral bij mannen en bij teamsporten. Het mes snijdt daar kennelijk aan twee kanten: er is meer discriminatie én homomannen mijden de teamsporten. Zowel onder hetero's als onder homo's bestaan er vooroordelen. Hetero's denken dat homo's, die in hun opinie meestal 'verwijfd' zijn, niet aan 'harde' mannelijke sporten doen. Homomannen hebben op hun beurt vaak een afkeer van teamsporten, omdat ze die associëren met het feit dat ze vroeger op school door andere jongens vaak erg gepest werden tijdens dergelijke sporten. (Knoppers, 2006). Ook vermoeden homomannen, al dan niet ten onrechte, dat heteromannen denken dat zij alleen op seks uit zijn. Dat leidt bijvoorbeeld tot ongemakkelijke situaties tijdens het gezamenlijk douchen na het sporten.

Het pesten van jeugdige sporters die van homoseksualiteit 'verdacht' worden, heeft als consequentie dat ze al vroeg verloren gaan voor de sport. Zo gaat uiteraard talent verloren, maar er is nog een ander, onvoorzien gevolg: deze groep loopt een grotere kans op overgewicht en ongezond leven.

Vrouwen

Lesbische vrouwen in de sport zijn vaker *out* dan homoseksuele mannen. Ze doen ook vaker aan teamsporten dan homoseksuele mannen. Aangezien vrouwenteams meer evenredig gemengd zijn naar seksuele voorkeur, melden lesbische vrouwen minder discriminatie. Ook is men het erover eens dat sportvrouwen de mogelijkheid geeft uit te stijgen boven de traditionele beperkingen van de vrouwenrol. Volgens het Mulier Instituut (Elling, 2002, 2004 en 2007) kunnen lesbische vrouwen in hun teams makkelijker de norm zetten, zodat er minder een 'heteronormatieve' sfeer heerst.

Topsport

Over homoseksuele en lesbische topsporters is niet veel bekend. Duidelijk is dat homoseksualiteit niet iets is waarmee een topsporter gemakkelijk voor de dag kan komen. Op het absolute topniveau heeft slechts een enkeling het aangedurfd uit te komen. Hét schoolvoorbeeld is de openlijk lesbische tennisspeelster Martina Navratilova, en meer recent haar jongere collega Amélie Mauresmo. Uit de internationale literatuur zijn wel veel gegevens bekend over topsporters die pas na afloop van hun carrière uit de kast durfden te komen en vertelden over de druk waar ze onder stonden tijdens hun actieve sportbeoefening. Uit die verhalen wordt duidelijk dat openlijk uitkomen voor homoseksualiteit een negatief effect op sponsors heeft. Vrouwen-

teams worden soms door sponsors gedwongen om er uit te zien als seksueel aantrekkelijke heteroseksuele vrouwen.

Veel van die verhalen spelen overigens in een verleden waarin homoseksualiteit minder bespreekbaar was dan tegenwoordig. Bovendien lijkt er ook verschil te zijn tussen de verschillende sporten. Zo zegt zwemmer Johan Kenkhuis, een van de weinige Nederlandse topsporters die tijdens zijn actieve carrière uitkwam: "Niemand heeft er ooit een probleem van gemaakt. Voor mij is homoseksualiteit nooit echt een issue geweest, maar ik snap wel dat dit voor iedereen anders is. De zwemwereld verschilt van bijvoorbeeld de voetbalwereld, die toch meer macho is."

HLBT's en categorale sport

In 2007 bestonden er meer dan zestig homosportorganisaties in Nederland. Sommige bieden meerdere sporten aan, andere doen maar aan één sport. Zwemmen, volleybal, tennis en atletiek zijn populair. De meeste HLBT's gaan in een homosportvereniging sporten omdat ze het leuk en gezellig vinden en het de mogelijkheid biedt om contacten op te doen. In Nederland vinden mensen vaak een levenspartner via een sociale vereniging zoals een sportclub. Daarnaast heeft sporten in een homosportvereniging ook een belangrijke identiteitsversterkende werking.

Bij internationale homosportevenementen trekt het dansen altijd veel bekijks. Bij officiële toernooien in de danssport mogen paren van gelijk geslacht niet meedoen. Voor hen is deze competitie dus extra belangrijk. Stichting Homosport Nederland (sHN) heeft deze discriminatie bij de rechter aangevoerd en kreeg gelijk van de Commissie Gelijke Behandeling. Helaas stelde de voorzieningenrechter sHN en Equality Dance later in het ongelijk.

"Als ik een topvoetballer zou zijn, zou ik nooit uit de kast komen. Als ik straks in de ArenA moet voetballen en er staan zesduizend man 'Vuile homo!' te roepen... Nee, dank je wel!"

(uit: Keuzenkamp e.a., 2006, p. 117)

Bij de meeste categorale verenigingen gaat het om serieus sporten. Ze doen mee aan reguliere competities. Zo werd een Amsterdams homowaterpoloteam in 2005 kampioen in zijn klasse. Homosporttoernooien staan vaak ook open voor reguliere sportclubs en in een aantal homosportclubs sporten hetero's mee. In het vrouwenvoetbal is de situatie soms andersom: hier bestaan sommige vrouwenteams juist (voor het grootste deel) uit lesbo's. De indruk bestaat dat integratie binnen het team bij vrouwenteams wat soepeler verloopt dan bij mannenteams.

De homosportverenigingen in Nederland worden vertegenwoordigd door de koepelorganisatie Homosport Nederland, aangesloten bij NOC*NSF en de breedtesportkoepel NSA. Internationaal worden er regelmatig grote homosporttoernooien georganiseerd, die ook publicitair in de belangstelling staan, zoals de GayGames, de OutGames en de Eurogames. Ze trekken duizenden deelnemers.

In- en uitsluiting

Expliciet: schelden en negatieve uitlatingen

Uitsluiting begint met schelden. 'Homo' is een van de scheldwoorden die met grote regelmaat worden gebezigd tijdens de sportbeoefening. Ook wordt het veel gebruikt door mensen die als toeschouwer aanwezig zijn of op een andere manier bij sportwedstrijden betrokken zijn. Dit blijkt uit interviews met homoseksuele sporters (Keuzenkamp e.a., 2006) en uit berichten in de media. Vooral mannelijke sporters bedienen zich van dergelijk taalgebruik, ongeacht of de betrokkene zelf daadwerkelijk homoseksueel is. Uitschelden voor 'homo' wordt gedaan om de tegenstander te kleineren. Soms klinken er ook spreekwoorden in het stadion met discriminerende kreten.

Impliciet: ontkenning, geen aandacht en geen steun

HLBT's worden voor en na het sporten geconfronteerd met het feit dat de meerderheid van de sporters niet homoseksueel is. De heteronorm is troef. In teamsporten leidt dit er soms toe dat (hetero)seksueel getint taalgebruik wordt ingezet als vorm van teambuilding en om sfeer te scheppen. Impliciete uitsluiting is vaak subtieler dan schelden. Een lesbische vrouw die op een keeperstraining zat, klaagde bijvoorbeeld dat zij veel minder oefenballen toegespeeld kreeg dan vrouwen van wie niet bekend was dat ze lesbisch waren.

Discriminatie heeft nog grotendeels een verborgen karakter. In de georganiseerde sport wordt homoseksualiteit vaak doodgewogen en de sporters zelf spreken er meestal ook niet over. 'Je mag het wel zijn, als we het maar niet zien.' En wanneer HLBT's er wel over spreken, lopen ze het risico als provocerend gezien te worden. Ze 'lopen er mee te koop' (en daarmee voldoen ze aan het stereotiepe beeld *overvisible* te zijn). Of ze 'klitten bij elkaar' bijvoorbeeld in HLBT-sportclubs (en zijn dus *conspiratorial*).

Het stilzwijgen geeft bonden en verenigingen de mogelijkheid om te ontkennen dat er überhaupt sprake van een probleem is. 'Dat komt hier toch niet voor'; 'bij ons spelen geen homoseksuelen'; 'als ze maar gewoon doen, doet niemand er hier moeilijk over'; 'die jongens krijgen volledig onze steun als ze wat willen'; 'kom maar met cijfers, dan praten we verder'. Het zijn allemaal strategieën voor ontkenning, zonder daadwerkelijk over de problematiek te willen nadenken.

Oplossingen en mogelijkheden

Good practices in Nederland

Om in de kaderopleiding aan de slag te gaan met het thema homoseksualiteit, is de Nederlandse Culturele Sportbond (NCS) samen met stichting Homosport Nederland (sHN) het project Tolerante Sporters gestart. Er is gekozen voor de kaderopleiding omdat daar de zogeheten 'burgerschapscompetenties' aan de orde worden gesteld. Daaronder vallen ook omgangsvormen en *fair play*. Opleidingen als CIOS en ALO staan hier niet negatief tegenover, maar sportbonden weigeren vooralsnog om een aantal emancipatoire opdrachten in hun eigen lesprogramma's te integreren. Alles wat in het kader van Tolerante Sporters is ontwikkeld, staat in een digitaal werkboek www.tolerantesporters.nl.

Internationale good practices

In landen als Canada, Australië, de Verenigde Staten, Engeland en Duitsland is men al verder met de aanpak van homodiscriminatie in de sport. Hieronder beschrijven we – geordend in vier categorieën – een aantal inspirerende internationale *good practices* die ook in de Nederlandse sport een plek zouden kunnen krijgen.

1. Maak homoseksualiteit zichtbaar

Er zijn HLBT-supporterclubs die zichzelf en hun achterban zichtbaar maken. Daarbij zwingelen ze ook vaak de discussie aan over homoseksualiteit in de sport (met name voetbal):

- In Duitsland hebben de roze supporters van FC St. Pauli (de enige profvoetbalclub met een openlijk homoseksuele voorzitter!) en nog vijf andere clubs zich verenigd.
- In Engeland bestaat al sinds 1989 het Gay Football Supporters

'Yes yes, de homo's van Vites!' is al jarenlang de strijdkreet van de supporters van het Nijmeegse NEC bij de wedstrijden tegen de Arnhemse streekgenoot Vitesse. Toen de gemeente Nijmegen de club erop wees dat dit moest ophouden, reageerde de voorzitter van de supportersvereniging dat "dit woord gewoon als scheldwoord wordt gebruikt, niet om te discrimineren".

Network (GFSN). Roze voetbalsupporters ontmoeten elkaar per regio om samen naar wedstrijden te gaan. Daarnaast speelt GFSN een belangrijke rol in het homovriendelijk maken van de Engelse voetbalbond FA. GFSN en FA hebben samen het plan opgevat om zogeheten *homo-liaison persons* in te zetten bij alle 92 clubs in het Engelse betaald voetbal, om zo te zorgen dat het bestaande verbod van de FA op homodiscriminatie ook daadwerkelijk gehandhaafd wordt.

- De Engelse HLBT-belangenorganisatie Stonewall riep voetbalclub Manchester City uit tot beste werkgever, omdat deze actief probeert meer HLBT-supporters én personeel te werven.
- 'Geef voetbal de roze kaart' is een campagne van Football Against Racism in Europe (FARE).
- De Duitse supportersbond BAFF deelt roze stickers uit in het formaat van een gele kaart, zodat HLBT-supporters in het stadion kunnen laten zien dat ze er zijn.
- In de VS heeft 'It Takes a Team!' een voorlichtingsvideo gemaakt om aan sporters in opleiding te vertonen. Na het zien van de video stonden zij positiever tegenover HLBT-sporters, zo bleek uit een nameting.

2. Zoek aansluiting bij andere anti-discriminatieprogramma's

- De Engelse voetbalbond FA heeft een uitgebreid diversiteitsprogramma waarin homofobie een plaats heeft gekregen: www.thefa.com/TheFA/Equality/Homophobia.
- FARE is het antidiscriminatieproject van de Europese voetbalbond UEFA. De Europese HLBT-sportfederatie EGLSF is partner van FARE. Het FARE-programma houdt zich sinds 2006 ook bezig met homofobie in het voetbal (zie www.farenet.org.) FARE zet verschillende methodieken in: vergroten van zichtbaarheid, *good practices*, conferenties, *expert meetings*, pr-campagnes, participatie door belangenorganisaties en steuncomités, training en voorlichting van bijvoorbeeld coaches, managers en scheidsrechters, regelgeving, het zichtbaar maken van discriminatie, en evaluatie en monitoring voor een goede kwaliteitscontrole (Walther, 2006). FARE heeft in april 2005 een vijfpuntenprogramma aangenomen om seksisme en homofobie te bestrijden. Dit programma bestaat uit de volgende onderdelen:
 1. Benoem het probleem en zet seksisme en homofobie op de agenda.
 2. Neem verantwoordelijkheid.

De Nederlandse gouden medaillewinnaars van de dag bij de Outgames in Montreal (2005) worden gehuldigd in de Holland Garden. Op deze dag waren het roeiers en zwemmers.

3. Focus op het dagelijkse werk: rolmodellen zorgen voor herkenning en voor taboedoorbreking. Hiervoor moet een veilige en vertrouwde omgeving worden ontwikkeld.
4. Leg de nadruk op positieve voorbeelden, bijvoorbeeld via verslaggeving over vrouwenvoetbal en over HLBT-voetbaltoernooien.
5. Rapporteer seksisme en homofobie.

3. Maak een statement tegen homofobie

- Onder meer in Duitsland en België hebben sportclubs en sportbonden een zogeheten 'charter' tegen homofobie in de sport ondertekend. Zo werd in 2007 tijdens de Eurogames in Antwerpen op initiatief van de Belgische Halebifederatie het Charter van Antwerpen tegen homofobie in de sport gepresenteerd, dat werd ondertekend door de Belgische nationale voetbalbonden. De clubs hebben zich zo verbonden tot het zichtbaar en leesbaar plaatsen en/of aanplakken van het charter aan de toegangen tot hun terreinen, in de kleedkamers, kantines en op de tribunes. Bij het charter werd een brochure gemaakt met als titel 'Homofobie in de sport'. Deze brochure bevat tevens eenvoudige tips om verenigingen homovriendelijker te maken.

4. Introduceer een gedragscode of gedragsnorm

- Al in 2002 nam de Duitse FARE-partner BAFF, in nauw overleg met onder meer de Europese federatie van homosportclubs EGLSF, het eerste actieprogramma tegen homofobie in het voetbal aan. In ieder stadion en in elk clubreglement zou een antihomofobe paragraaf worden opgenomen. Daarin dient te

staan dat niemand vanwege zijn of haar sekse of seksuele voorkeur gediscrimineerd mag worden. Goede voorbeelden op dit vlak zijn FC St Pauli en MSV Duisburg.

- In Engeland kan een speler die een andere speler uitscheldt voor homo een rode kaart krijgen.

Aanbevelingen

Als we sport willen zien als bindmiddel in de maatschappij, betekent dit ook dat de sportwereld zich expliciet moet uitspreken voor deelname van HLBT's. De sportwereld kan de goede voorbeelden uit deze factsheet overnemen. Denk bijvoorbeeld aan het vijfstappenplan van FARE en de introductie van een charter tegen homofobie. Een speciale rol is weggelegd voor trainers en coaches en voor bonds- en verenigingskader. In de kaderopleidingen kunnen sportbonden ingaan op het (h)erkennen van discriminatie en de manieren om daar tegen

'Manchester United ondersteunt volledig de campagne van de FA tegen homofobie. Er is geen plaats voor homofobe spreekkoren, homofob gedrag of discriminatie in het voetbal [...] als club geloven we er sterk in dat alle vormen van discriminatie – bijvoorbeeld op grond van etnische achtergrond, godsdienst of homoseksualiteit – onacceptabel zijn.'

(Verklaring van de Engelse voetbalclub Manchester United)

op te treden. Ook kan aankomend kader zich beraden op hoe het om wil gaan met een homoseksuele relatie binnen een team. En wat te doen met discriminerende ouders langs het veld of met jeugdige sporters met homoseksuele ouders?

Allianties

De acceptatie van HLBT's in de sport kan vergroot worden door het sluiten van allianties. Dat kunnen allianties op hoog niveau zijn tussen homo- en heterobonden, maar ook allianties op lokaal niveau tussen homo- en heteroclubs. Zo geeft de Engelse voetbalclub Manchester City onder meer training aan een homovoetbalclub in de stad en verzorgt deze voetbalclub tijdens de jaarlijkse *gay pride* rondleidingen door het stadion. De club geeft voortdurend duidelijk aan van harte mee te werken aan de uitbanning van homofobie.

In de Verenigde Staten krijgen homoseksuele (top)sporters ondersteuning via een *mentoring*-programma. Homoseksuele (ex-)topsporters begeleiden daarin sporters bij het omgaan met hun homoseksualiteit. Een werkboek, en trainingen voor mentoren completeren het programma. Meer informatie is te vinden op www1.ncaa.org/membership/ed_outreach/health-safety/drug_ed_progs/GLAA_introduction.pdf.

Rol van gemeente

HLBT's zouden een specifieke doelgroep binnen het gemeentelijk sportbeleid moeten zijn. Participatie is immers een belangrijke doelstelling van het gemeentebestuur, ook in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Vanuit zowel het Wmo-beleid als het sportbeleid kunnen gemeenten verschillende maatregelen nemen:

- Het stimuleren van het instellen van gedragscodes bij sportverenigingen, waarbij homoseksualiteit bespreekbaar wordt gemaakt en antihomoseksuele opmerkingen expliciet verboden worden.
- Financiële stimuleringsmaatregelen nemen voor het opzetten van HLBT-beleid binnen sportverenigingen en actieve verenigingsondersteuning via de bestaande kanalen. Sterke sportverenigingen voelen zich verantwoordelijk voor zowel de sportieve als de maatschappelijke aspecten van sport.
- Het stimuleren van allianties tussen reguliere en homosportorganisaties, maar bijvoorbeeld ook tussen buurten op het terrein van sport en bewegen. Dit laatste zal de veiligheid in de wijk doen toenemen.
- Subsidiëren en stimuleren van grote homosportevenementen en het sponsoren van plaatselijke deelnemers aan internationale homotoernooien. De gemeente Utrecht heeft zich bijvoorbeeld bij de Eurogames in 2005 vierkant achter de organisatie van het toernooi opgesteld en gezorgd voor bemiddeling bij sponsoring en het regelen van accommodaties. De lokale reguliere sportverenigingen waren medepartner bij de evenementen van Eurogames.

Onze sportfederatie verklaart dat zij:

- open staat voor diversiteit in seksuele geaardheid;
 - alle personen, ongeacht hun seksuele geaardheid, respectvol en evenwaardig behandelt en elke discriminatie terzake verwerpt;
 - ongelijke behandeling actief zal bestrijden, en leden, trainers, supporters of medewerkers die omwille van hun seksuele geaardheid worden gepest en/of gediscrimineerd, zal beschermen en opvangen op adequate wijze;
 - een boodschap van tolerantie, respect en waardigheid zal verspreiden;
 - de gelijkheid van kansen voor allen daadwerkelijk toepast;
 - in het reglement van inwendige orde een expliciet verbod op elke vorm van homofobie en elke andere vorm van discriminerende houding, zoals antisemitisme, seksisme, islamfobie, en van de ermee gepaard gaande symbolen zal plaatsen;
 - de toegang tot de sportactiviteiten zal weigeren aan elke persoon die racistisch of discriminerend gedrag vertoont en/of provocerende symbolen of kleren draagt;
 - waakzaam zal blijven en preventief zal optreden tegen elk teken van beginnende discriminatie;
 - de slachtoffers van homofobie en discriminatie zal steunen, eventueel met bijstand van bevoegde instellingen, zoals het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding.
- (uit: Charter van Antwerpen, 2007)

- In de jaarlijkse gemeentelijke huldigingen van succesvolle plaatsgenoten, kunnen gemeenten ook de winnaars van de (inter)nationale homosporttoernooien in het zonnetje zetten.

Jonge sporters

Het accepteren van diversiteit in de sport leidt tot betere sociale competenties van jongeren in een steeds diverser wordende samenleving. Speciaal voor jonge homoseksuele sporters kunnen gemeenten verschillende stimuleringsmaatregelen inzetten. Daarbij is het van belang dat gemeenten ervan op de hoogte zijn dat jeugdige HLBT-sporters vaak op jonge leeftijd uitvallen omdat zij zich onveilig voelen in clubs en verenigingen. Sportcoördinatoren, bewegingsconsulenten en de naschoolse opvang kunnen speciale projecten op dit terrein opzetten. De gemeente kan de betrokken professionals en vrijwilligers cursusmodules laten volgen rond burgerschapscompetenties, omgaan met diversiteit en antipestbeleid. Daarbij moet de gemeente ervoor waken dat er binnen projecten voor de jeugd niet te veel aandacht is voor één groep (bijvoorbeeld allochtone jongens) ten koste van andere groepen (bijvoorbeeld meisjes).

Meer informatie

Websites

- www.homosport.nl
- www.tolerantesporters.nl
- www.homo-emancipatie.nl, met een overzicht van literatuur en websites over homoseksualiteit en sport

Literatuur

- Elling, A. (2002). *Ze zijn er niet voor gebouwd: in- en uitsluiting in de sport naar sekse en etniciteit*. Nieuwegein / 's-Hertogenbosch: Arko Sports Media / W.J.H. Mulier instituut.
- Elling, A. (2007). *Het voordeel van thuis spelen: sociale betekenissen en in- en uitsluitingsmechanismen in sportloopbanen*. Nieuwegein / 's-Hertogenbosch: Arko Sports Media / W.J.H. Mulier Instituut.
- Elling, A. & Claringboud, I. (2004). In- en uitsluitingsmechanismen in de sport: wie kan, mag en wil er (niet) bijhoren? In R. Kunnen (Red.), *Sport in beweging: transformatie, betekenis en kwaliteit* (pp. 45-59). Nieuwegein / 's-Hertogenbosch: Arko Sports Media / W.J.H. Mulier Instituut.

- Janssens, J. Elling, A. & Kalmthout, J. van. (2003). *Het gaat om de sport: een onderzoek naar de sportdeelname van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen*. Nieuwegein / 's-Hertogenbosch: Arko Sports Media / W.J.H. Mulier Instituut.
- Keuzenkamp e.a. (2006). *Gewoon doen: acceptatie van homoseksualiteit in Nederland*. Den Haag: SCP.
- Knoppers, A. (2006). *Wat brengt sport teweeg? Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar*. Utrecht.
- Tiessen-Raaphorst, A. & Breedveld, K. (2007). *Een gele kaart voor de sport?* Den Haag: SCP.

Brochures met goede voorbeelden

- *Homofobie in de sport* (2007). Gent, Holebifederatie.
- *Tackling Homophobia*. TheFa.com.
- *Kick it out: Homophobia in Football* (2006). T. Walther. Amsterdam, EGLSF.

Colofon

Deze publicatie is mogelijk gemaakt door financiering van het ministerie van VWS.

Auteur Judith Schuyf en Bas Koppers

Eindredactie Marc van Bijsterveldt

Vormgeving CASE, Kees Wagenaars, Breda

Drukwerk Em. de Jong bv

Bestellen Downloaden via www.homo-emancipatie.nl

of www.movisie.nl. Meer exemplaren zijn te bestellen via helpdesk@homo-emancipatie.nl.

© MOVISIE, kennis en advies voor maatschappelijke ontwikkeling, juni 2008

Kennis en advies voor maatschappelijke ontwikkeling

[mantelzorg](#)

[kwetsbare groepen](#)

[vrijwillige inzet](#)

[huiselijk en seksueel geweld](#)

[leefbaarheid](#)

Postbus 19129 * 3501 DC Utrecht * T 030 789 20 00
F 030 789 21 11* www.movisie.nl * info@movisie.nl